

Trumps politik hotar framtida Nobelpris

Svenska Dagbladet den 26 januari 2026

KOLUMN: Det är dags att dra i gång en ny termin på universitet och mina kollegor och jag förundras över hur snabbt vi har vant oss vid en ny verklighet. En verklighet där vi behöver fundera över hur universitetets finansiering kommer att fungera framöver – nu när de inhemska resurserna sinar och studenterna blir färre. En verklighet där vi pratar om huruvida det finns något i någons kurs – innehåll, titel eller kursbeskrivningar – som kanske borde tas bort, för säkerhets skull för att inte väcka ont blod i Vita huset och föranleda direkta attacker.

Den typen av ingrepp i den akademiska friheten, som i grunden handlar om att studera och undervisa det som professorn själv bedömer vara mest behövt, tillsammans med de personer som är bäst lämpade, borde vara otänkbara i frihetens högberg, USA. Men nu är det vardagsmat. Det har bara gått ett år sedan en ny president tillträdde, men förändringshastigheten är hisnande.

Att klassrummen är halvtomma är ett resultat. Reglerna för studielån har ändrats och gjort det svårare för dem med en ekonomiskt mindre privilegierad bakgrund att kunna studera. Så antalet amerikanska studenter har minskat. Likadant är det med utländska studenter, men där är orsakerna andra. Det är svårare än någonsin att få visum samtidigt som studenter deporterats summariskt från alla stora universitet – i sig skäl nog för de mest talangfulla att undvika USA.

Penningfrågan är, förstås, också högst närvarande. Det faktum att federala forsknings- och stipendiepengar dragits in i hög utsträckning har gjort många arbetslösa och fått en mängd forskningsprojekt att avslutas. För oss som bryr oss om kunskapsutveckling gör det extra ont att många projekt, som egentligen varit garanterade finansiering i flera år, har fått stängas ner utan att kunna avslutas eller slutdokumenteras ordentligt. Det innebär att redan satsade pengar, tid och energi är bortkastade och att den där medicinen som nästan var färdigutvecklad trots allt inte kommer att få möjlighet att rädda liv.

Auktoritära ledare har en lång tradition av att slå ner på universitet och fri forskning. Det gjordes i såväl Nazityskland och Maos Kina som i Sovjet. Fri undervisning och forskning innehåller ju per definition oförutsägbara element – eftersom det är omöjligt att veta exakt vad ett forskningsprojekt kommer att resultera i, eller för den delen vilka frågor nyfikna studenter kommer att ställa härnäst. Och den typen av okontrollerbarhet är ingenting som en auktoritär regim gillar.

Samtidigt är auktoritära ledare ofta besatta av priser och utmärkelser – inklusive forskningsrelaterade sådana. Nordkoreas regim har till exempel hävdade att landets arkeologer hittat världens enda enhörnings(!)-bo, som dessutom råkade befinna sig mitt i huvudstaden Pyongyang.

Att den nuvarande amerikanske presidenten är besatt av tanken på ett Nobelpris vet vi numera alltför väl. Men det ser dåligt ut för amerikanska Nobelpris om attackerna på universiteten fortsätter. För forskning i världsklass krävs för det första rätten att tänka fritt, för det andra ekonomiska resurser och för det tredje att rätt person är på rätt plats. Kanske kan det vara värt att påminna

deporteringsstyrkan ICE om att 40 procent av de amerikanska nobelprisen i kemi, fysik och medicin har gått till immigranter?

Johanna Möllerström